

Hoe ds. G. Boer herder van één kudde was...

Dat ds. Boer een echte herder was, hebben we vanmiddag uit de mond van meer dan één spreker – en wat mij betreft overtuigend - gehoord. Zo ook dat hij zowel een moedige als een zachtmoedige herder was. Van mij en drie andere broeders wordt gevraagd om iets te zeggen over de stelling dat hij *herder van één kudde* was. Met accent op dat *één*...

De eenheid van het Lichaam van Christus was voor ds. Boer geen vraag. Ik citeer hem: *“De kerk der Reformatie is waarlijk met de Kerk van alle eeuwen verbonden. Zij zingt in de 12 artikelen het loflied van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Daarin heeft zij haar katholiek karakter bewaard. Zij wist zich gesteld op de lengteas van de gang van Christus door de eeuwen. Zij wist ook van de breedte van Christus’ werk op alle plaats, en (...) zich verbonden met allen die de Naam van onze Heere Jezus Christus aanroepen.”* [TV, 610]. Hij sprak deze geladen woorden in een lezing tijdens de eerste conferentie van het COGG, het Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte. Dat was in 1964. Wie de inhoud van deze lezing na bijna 60 jaar nog eens op zich laat inwerken, komt onder de indruk van de zeggingskracht van zijn woorden, niet het minst door de authentieke gebeitelde verwoording ervan.

Ds. Boer wist zich verbonden met allen (in welke tijd en op welke plaats ook) die een even dierbaar geloof van Christus ontvangen hadden. Dat ging bij tijden even breed als hoog en diep. Vier jaar later houdt hij in de gemeenten die hij eerder diende een gedachtenispreek bij zijn 25-jarige bediening. Een zin daaruit: *“Met velen in en buiten de Hervormde Kerk was en ben ik verbonden in de Geest.”* [TV, 32]. Verbonden in de

Géést... En die Geest is de Geest *die in Christus als in het Hoofd en in de Zijnen als Zijn lidmaten woont*. Hechter kan het niet. Het is een eenheid in Christus door Zijn Geest. Ontroerend is wat hij bij diezelfde gelegenheid aanhaalt, namelijk dat hij kort tevoren, bij de laatste avondmaalsviering vóór een ingrijpende operatie, gemeenschap oefende met velen uit de triomferende kerk, die bijna lijfelijk tegenwoordig waren. “*Er was een wolk van getuigen om mij heen...*” [TV, 32].

De belijdenis aangaande de eenheid van Gods Kerk, als de gemeenschap der heiligen, was voor hem bepaald geen lippendienst. Ondertussen was hij een door en door hervormde dominee, die het afgescheurd zijn van delen van de kerk der vaders diep betreurde. Onomwonden schrijft hij aan dr. H. Berkhof in zijn 1^e brief van de befaamde *Gedachtewisseling*: “*De Veluwe is nog grotendeels voor de Afscheiding en de Doleantie bewaard gebleven. Dat is een zegen voor de Veluwe als voor de gehele kerk. Friesland en Groningen en andere streken van ons vaderland zijn er voor een deel bloedarm door geworden.*” [TV, 573; zie ook 29]. Hij schrijft het op een manier zoals we het vorig jaar over de coronapandemie hadden... Afscheiding als een virus.

Ondertussen erkende hij dat de intentie van Hendrik de Cock destijds in diens terugroepen naar de gronden der vaders een zuivere was. In zijn lezing voor het COGG sprak hij de gescheiden kerken met respect aan: “*U hebt een deel van ons volk bij het gereformeerd belijden bewaard, en anderen daartoe gebracht. U hebt voor dit belijden vaak veel over gehad en het in de voorgelachten lang niet gemakkelijk gehad...*” Maar dan wel - bijna in één zin direct daar achteraan - het appel: “*In het verlengde daarvan willen wij u vragen te blijven bij het geloof van de voorgelachten! U staat met ons allen in een snel veranderende wereld met nieuwe vragen en nieuwe fronten.*”

Maar in al deze veranderingen mag u naar de gereformeerde inhoud niet veranderen!” [TV, 619]. Adeldom verplicht!

Bijven bij... Dat was en is kennelijk niet vanzelfsprekend in de Nederlandse Hervormde kerk. Daarbuiten ook niet...

Hoe ds. Boer herder van één kudde was... Hoe? Niet anders dan met de spits van dit appel! Deze dienaar van het Woord had de eenheid van Christus' kerk hoog staan. Maar bij Hem immer verbonden met *de ware religie der Schriften*. Om het met zijn eigen woorden te zeggen: *“Het vindt zijn wortelverwevenheid in de belijdenis van de drie-enige God, en ontvangt als stralend middelpunt Jezus Christus, waarachtig God en waarachtig mens, gestorven om onze zonden en opgestaan tot onze rechtvaardigmaking. Deze religie der Schriften is aan het woord in de belijdenis”* [TV, 611], namelijk de gereformeerde belijdenis. Dat evangelie van Christus had zijn hart. Hij was er hartstochtelijk prediker en een vurig apologeet van. In zijn preken en in zijn geschriften was het ten volle te merken: hij moest en mocht er immers zelf ook van leven.

Wie aan dit evangelie – en dus aan het gereformeerde belijden – tekort deed, vond ds. Boer op zijn pad. Zowel binnen zijn eigen kerk – dat allereerst – maar niet minder daarbuiten. Als een wachter op de muren van Sion blies hij de bazuin. Nog eens zijn lezing voor het COGG: *“Ik verklap geen geheim door te zeggen dat het met de gereformeerde gezindte niet goed gaat. Zoals dr. Berkhof eenmaal zijn boekje schreef ‘Crisis der midden-orthodoxie’ zo kan vandaag een boek geschreven worden over de crisis der gereformeerde gezindheid. (...) (Zelfs) het gezag van de heilige Schrift wat haar aard en omtrek betreft is in het geding gekomen, ook binnen de gereformeerde gezindheid in ons vaderland.”* [TV, 620, 621]. Dat was in 1964. Bijna 60 jaar geleden dus. Die analyse mogen we ons in kerkelijk Nederland nog steeds – ik meen nu meer dan ooit - aantrekken.

Zijn boodschap had niet zelden iets van die van een profeet. Hij leed aan de kerk – en niet alleen aan de zijne. Haar ongehoorzaamheid aan het gezag van het heilig Woord Gods, haar ontrouw aan de belijdenis, haar verdeeldheid en haar zwakke getuigenis naar buiten – ze gingen hem aan het hart. Aan die pijn en aan dat protest gaf hij vrijmoedig uiting. Om Christus' wil.

Hoe ds. Boer herder van één kudde was. Hoe... Mag ik dat tenslotte concreet maken door te verwijzen naar een enkel geschrift van hem. Een boekje dat me dierbaar is. Het dateert al uit 1952. Eerlijk gezegd, het spijt me dat ik het niet terug vind in één van de bundels van zijn *Verzameld werk* (waarvoor overigens veel waardering). Ik doel op het referaat dat hij hield op de jaarvergadering van de Gereformeerde Bond op 23 april van dat jaar.

Ds. Boer (die toen nog lang geen voorzitter van de Bond was) refereerde onder de titel *Crisis der midden-orthodoxie*, met verwijzing naar het gelijknamige boekje van dr. H. Berkhof. Enige jaren vóór hun *Gedachtewisseling* gaat hij hier al met hem in gesprek. Maar niet alleen met Berkhof, ook met zijn eigen hervormde Bondsbroeders. En over hen heen met allen die in de dienst van het Woord stonden - en staan. Van toen en van nu.

Het is zeer aanbevelenswaardig dit geschrift te lezen en er zich aan te spiegelen - in de kerken die zich *hervormd* of *protestants* noemen, niet minder als in de kerken die de naam *gereformeerd* met zich voeren. Wat deed ds. Boer in deze lezing? Hij greep de zaken waar het om ging – en waar het altijd weer om gaat – in de wortel aan. En waar is die wortel te vinden? Laat ik het ds. Boer zelf laten zeggen: “*Het hart van de kwestie is de verhouding van Wet en Evangelie!*” [CdMO, 13].

Meer dan menigeen doorzag ds. Boer de eigenlijke kwestie. Hij wist het punt te vinden en durfde het aan te wijzen waar de

afwijking van Schrift en belijdenis zich inzette – en nog inzet! En dat is wanneer in de prediking aan de heilige Wet van God wordt tekort gedaan door haar ontdekkende functie te negeren, en waar men van het Evangelie een nieuwe Wet maakt. Het gevolg (nogmaals ds. Boer): *“Daardoor komt het machtig ingrijpend en wederbarend werk van de Heilige Geest niet tot zijn recht. (...) Heeft echter niet elke prediker – als ooit Johannes de Doper – de weg van Christus te bereiden en dientengevolge scherpe boete-accnten te leggen.”* Waartoe? *“Opdat Christus verheerlijkt zal worden.”*

Ds, Boer achtte dit aspect fundamenteel.¹ *“Deze zaak is zeer belangrijk! Hoe verklaren wij ooit vraag en antwoord 12 van de Catechismus, wanneer wij alleen maar willen toegeven, dat de drie stukken of elementen, waarvan de Catechismus spreekt, in logische volgorde staan en niets met een chronologische volgorde te maken hebben? Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?, zo luidt de vraag. Is dit de vraag van een door Christus verlost, of van een veroordeelde?”* We houden hier aan verloren zondaar over, die we in de heilige Schrift telkens tegenkomen, aldus ds. Boer. [CdMO, 18].

“Wanneer de Heere Zich openbaart aan een zondaar, is dat in Zijn majesteit en gerechtigheid. Dan zendt Hij Zijn verblindende stralen uit in het hart van een zondaar. Daarin ontdekt Zich de Heere als Rechter, en bedekt (het zicht op) Christus. Hier liggen alle ontdekkende functies van de Wet Gods, die Paulus noemt: Uit de wet is de kennis der zonde. (...) Ik merk op dat de wet als

¹ Ds. Boer kaartte haar ook aan in zijn vijfde en laatste brief van de *Gedachtewisseling* met dr. H. Berkhof. [TV, p. 601-605].

spiegel aan de werking van het evangelie logisch en chronologisch vooraf gaat. (...)

De genade van het genadeverbond maakt gebruik van de wet in het werkverbond om een mens zo te stellen, dat hij het beeld Gods in Christus onverliesbaar bezit. Dan sterven wij aan de wet Gods om Gode te leven en is Christus het Einde der wet, Christus de Vervuller der wet, Christus de Handhaver der wet.”
[CdMO, 14, 15].²

Ds. Boer leert mij: waar deze dingen in de prediking gaan schuiven, gaat tenslotte alles schuiven. En wij, zoveel decennia later, moeten het beschaamd onder ogen zien. Een schip op strand is een baken in zee!

Hoe ds. Boer herder van één kudde was. Me dunkt: door priesterlijk bewogen en profetisch manmoedig op te komen (en telkens weer op te komen) voor de zuivere verhouding van Wet en Evangelie. Op deze wijze mocht hij herder zijn van de kudde, ook van die, die de grenzen van zijn eigen Hervormde kerk te buiten ging.

“Wij begeren”, aldus zijn getuigenis, “wij begeren een kerk waarin Christus heerschappij heeft door Zijn Woord en Geest. Dat ligt overigens niet in onze hand, maar in Zijn hand!”
[CdMO, 24]. Aldus ds. G. Boer. En hij spreekt nog nadat hij gestorven is...

² Op pag. 16 citeert hij Kohlbrugge uit diens verklaring van zondag 1: “Nog eens: er ligt iets achter deze vraag. Waarom hoorde men vroeger zoveel van waarachtige bekeringen? Waar kwamen die mensen vandaan, die enkelen nog, (hun aantal wordt almaar kleiner, ook in onze gemeente, de meesten liggen al op het kerkhof) van waar kwamen die profeten en profetessen die konden getuigen van Gods genadige erbarming? Mensen die wisten: dit is goud en dat is valse munt! Van waar? Waren zij niet geboren in de afgrond der verlorenheid, toen zij wegzonken voor Gods Wet? Daar zit de fout van deze tijd. Er is nu geen eerbied meer voor Gods wet.” Hij voegt er aan toe: “Deze woorden zijn het waard ook in deze tijd overdacht te worden.”